

szokott módon majd érdeklődnek a dolog felől. Többet nem volt mit mondanon, ideje volt, hogy elvéljunk. Mindketten meghajtottuk kissé a fejünket. És akkor valami furcsa és megindító dolog történt. Az apró tiszt habozott egy pillanatig, majd előrelépett; és kezét rázott velem.

Nem tudom, hogy meggyőzően le tudom-e írni, mennyire meghatott engem akkor és ott ez a cselekedete. Leírva semmiség, de akkor nem volt az. Megértéséhez tudni kell, milyen volt a légkör azokban a napokban - gyanu, gyűlölet, hazugságok és rénhírek keringtek mindenütt, plakátok ordították a falakról, hogy én, és mindenki hozzám hasonló valójában fasiszta kén. És mi a rendőrfőnök irodája előtt álltunk, besugók és agent provocateur-ök hadával szenkőzt, akik közül bármelyik tudhatta, hogy tulajdonképpen én is körözött vagyok!

Azért irtan ezt le, mert bár triviális történet, mégis jellemző Spanyolországra. A nemeslelkűségnek olyan fellobbanását mutatja meg, amit még a legrosszabb körülmények között is tapasztalhatunk a spanyolok között.

Fordította: Szőnyi György Endre

+ + +

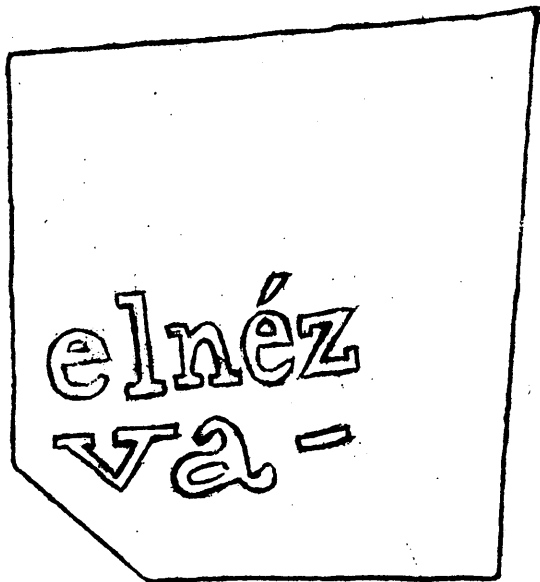
HELYREIGAZÍTÁS

"Mi autentikusan tudunk beszélni a korról." Így kezdi a Filmkultura 1983/5. számában nyilatkozatát Bacsó Péter. A nyilatkozat egészéből és legújabb filmjéből azonban más derül ki. Nemcsak az autentikusság hiánya, hanem egy sokkal súlyosabb vétség.

Lássuk előbb a beszélgetés néhány pontját. Bacsó 1945-re utalva lejáratottnak és korrumpált pártokat, és egyetlen alternatívaként a Kommunista Pártot jelöli meg. Ezt elfogadhatjuk, mint személyes meggyőződést. De azt, hogy a párt, illetve az ország építésének programját 1949-ig sikeresnek nevezi, sugallva ezzel, hogy az ez-

után jelentkező "torzulások"-nak ehhez a szakaszhoz nincs közük, már nem fogadhatjuk el. Vagy siker a pártok, illetve a demokratikus koncepciók folyamatos felőrlése, lehetetlenné tétele? Siker az, hogy a gazdasági élet legfőbb irányítójává fokozatosan a tervutasítás válik? Siker az irodalmi, művészeti élet pluralizmusának 1949-50-ben befejeződő leépítése? Folytathatnánk. Bacsó általánosságokban beszél, újjáépítésről, az infláció negálításáról, stb. Feltett kérdéseinkhez viszonyítva már itt csusztatást érzünk.

Újabb időpont - a kor naga. A rendező itt a demokratikus kontroll hiányát és a "cél szentesíti az eszközt" elv gyakorlását emeli ki, mint a kor vétkét. Saját szerepét elemelve a megtévedt magánember szintjéről beszél az 50-es évekről, aki túllőtt a célon, aki hibáztatható, aki ma bevallja - filmbe rendezi - "tévedéseit".

gédiájában megmutatni. Ezzel a mának szóló üzenete is érvényét veszti. Ezt nemcsak a beszélgetésről állapíthatjuk meg, hanem legutóbbi filmjeiről is.

A továbbiakban ezen az uton - a mitizált nagánszemély bűnössége az abszurd történelmi helyzetben - jut el a már erkölcsünket háborító kijelentésig: "Mert tulajdonképpen bizonyos fokig "történelmi szereposztás" kérdése volt, hogy kiből lett kihallgató, s kiből kihallgatott." Ez a mondat mélységesen sérti azokat, akik semmilyen rendszerben nem lettek kihallgatók. Sérti azokat az ezreket, akik éppen ezért lettek kihallgatottak. Vagy akik másért. A kihallgatókat azonban felmenti. Szereplőnek tünteti fel, aki éppen most ezt a szerepet játssza el. Bezárul a mitikus kör. Színház ez, a vér csak festék, az elkobzott javakat az előadás végén visszaadják, a forradalom megszállottjai civilben békés polgárok, vagy elnekórtani esetek, a rendőrök kedvesen szigorú, csetlő-botló burleszk tartozékok; könnyezni pedig csak a harangvirág könnyezik a langyos reggeli szélben. Ha így van, lehetünk ironikusak, abszurdak, operettesek, stb., mint a "Te rongyos élet".

Csak hogy a vér és a könny valódi. A csizma sarka is. A széjjeldult szoba, a tiltott könyvek listája, a száj sarkában most már örökösen remegő cigaretta, a sebesre dolgozott tenyér. Akkor hát mi ez a film? Mert ilyen alakjai sohasem léteztek az ötvenes éveknek. Mert az internálás nem teniszparti, majális, a beszolgáltatás nem kacsák és disznók ügyetlen kergetése, míg a gazda leleplező, kritikus haraggal a kamerába néz.

Agh Attila kritikájában azt írja, hogy ne keressünk hibát a filmben, mert az konstruált valóság. És abszurd. Hibát nem is keresünk: Bacsó egész ideológiai /művészeti/ alaptételét - ti. mitizálás, ironia, tetszetős önkritika - és filmjeit is, teljes egészükben elvetjük. A művészet konstruálhat valóságot /ha már ebben a vulgáris rendszerben gondolkodunk; ti. valóság-ábrázolás viszonyában/, de csak úgy, hogy azt éleesebbé, láthatóbbá, megfoghatóbbá, átélhetőbbé tegye.

A "Te rongyos élet" néhány dolgot azonban elért. Olümposzi magasságokba emelte a történelmehanisítást, mindazok életét semmibe vette, akik becsültesek tudtak maradni az ötvenes években, a mai nézőt pedig pontosan be-mérte: röhögjön magán, ha már mást nem tehet. A film célja persze nem ez. "Mi beszélhetünk erről a korról!" - mondja Bacsó a második szót hangsúlyozva s mondva ezzel: mi éltük át, benne voltunk, tapasztaltunk - hallgassátok! Én kiegészítem a mondatot egy újabb hangsúllyal: Mi beszélhetünk. /A "Mi" után kis szünet, a "beszélhetünk" kissé elégedetten ejtve./ Igen. Ezzel a jelen valóságának kellős közepében vagyunk. De erről inkább beszéljünk mi!

Balog József

+ + +

Gondolat-jel 1984. 1. sz.
A JATE BTK KISZ-szervezetének kiadványa
Kiadja a JATE BTK KISZ-titkára
Készítette a " - " alapszervezet. /titkár: Galamb György/

mb